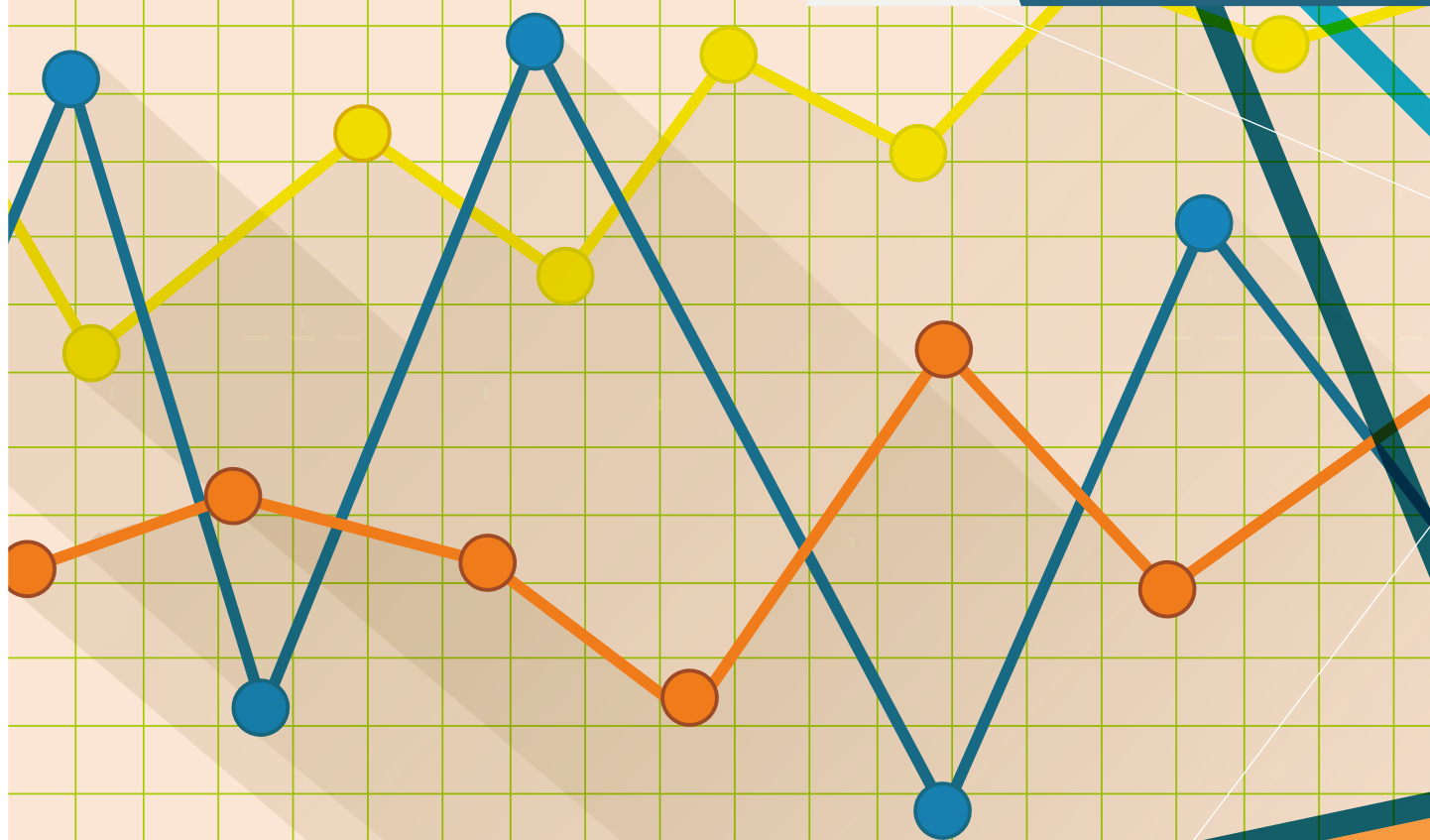

Vlaanderen
is innovatie

**EWI
ANALYSE**

VLAAMSE CONJUNCTUURANALYSE

|UPDATE OKTOBER 2019|

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

www.ewi-vlaanderen.be

INHOUD

Groei BBP en vooruitzichten in een internationale context	p.3
Groeiverwachtingen België en Vlaanderen	p.3
Groeiverwachtingen Eurozone en belangrijkste handelspartners	p.3
Risico's voor de Vlaamse en Belgische groei en het uitvoersaldo	p.5
Evolutie en vooruitzichten korte- en lange termijn rente	p.6
Prijsevoluties	p.7
Gerelateerde conjunctuurindicatoren gebaseerd op perceptie en verwachtingen	p.8
Evolutie consumentenvertrouwen en haar voornaamste componenten	p.8
Evolutie van het consumentenvertrouwen voor Vlaanderen en België	p.8
Evolutie van de componenten van het consumentenvertrouwen voor Vlaanderen en België	p.9
Indicatoren van de productie	p.10
Evolutie synthetische conjunctuurcurve voor Vlaanderen en België	p.10
Evolutie synthetische conjunctuurcurve voor de Vlaamse deelsectoren	p.11
Industriële productie in Vlaanderen en bezetting van de productie-capaciteit	p.13
Conclusie	p.14

COLOFON

De EWI-Analyse is een publicatie van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid.

Vlaamse overheid, Departement EWI
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel
Tel. 02 553 59 80
info.ewi@vlaanderen.be

Meer info: jan.vannispn@vlaanderen.be

V.u.: Johan Hanssens, Secretaris-generaal.
Samenstelling en redactie: Jan van Nispen.

Datum van uitgave: Oktober 2019

Deze "Vlaamse Conjunctuuranalyse" wordt twee keer per jaar (voorjaar en najaar) opgesteld door het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) in het kader van de begrotingsopmaak en -aanpassing. Voor België is het Federaal Planbureau belast met het opstellen van de Belgische groeivoorzichten, deze vormen dan ook de basis voor dit werk. Daarnaast werd ook informatie en data van internationale economische instellingen (Europese Commissie, OECD en IMF) gebruikt.

Overname is alleen toegestaan met bronvermelding. Het Departement EWI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de in deze uitgave opgenomen informatie.

Coverfoto © www.shutterstock.com

D/2019/3241/295

1.

GROEI BBP EN VOORUITZICHTEN IN EEN INTERNATIONALE CONTEXT

1.1

GROEIVERWACHTINGEN BELGIË EN VLAANDEREN

De groei van de Vlaamse economie zou volgens het Federaal Planbureau¹ voor 2019 en 2020 uitkomen op 1,5% voor beide jaren. Een lichte aanpassing naar beneden toe ten opzichte van de HERMREG-projectie 2018 van 1,7% voor 2019. Vlaanderen zou met deze voorspellingen beter presteren dan het Belgische gemiddelde (+1,3% en +1,3%) en zou in 2019, 0,7ppt en 0,3ppt meer groei kennen dan respectievelijk het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest en 0,6ppt en 0,3ppt in 2020.

1.2

GROEIVERWACHTINGEN EUROZONE EN BELANGRIJKSTE HANDELSPARTNERS

De gemiddelde groeiverwachtingen voor de Eurozone liggen voor 2019 en 2020 op respectievelijk 1,2% en 1,5%, dit ten opzichte van een verwachte realisatie van 1,9% in 2018.

Wanneer gekeken wordt naar de ons omliggende landen, tevens ook onze belangrijkste handelspartners, kunnen we op basis van de gemiddelde prognoses concluderen dat de groei van de Nederlandse economie, in tegenstelling tot de voorgaande jaren, niet meer beduidend hoger ligt dan deze van Vlaanderen en onze andere buurlanden. Duitsland kende net als Nederland een sterke terugval wat betreft de groeiprognoses en wordt geconfronteerd met een gemiddelde verwachte groei van het BBP van 0,7% in 2019. Voor 2020 zou de Duitse economie iets beter presteren met een gemiddelde verwachte groei van 1,3%. Frankrijk kende in 2017 een verbetering van haar gerealiseerde groei in vergelijking met de voorgaande jaren, wat in lichte mate werd doorgezet in de realisaties van 2018. Voor 2019 en 2020 zou Frankrijk de maat houden met de gemiddelde groei binnen de Eurozone.

Het Verenigd Koninkrijk kon tussen 2015 en 2017 groeipercentages voorleggen van om en bij de 2%. De groeiprestaties in 2018 lagen met 1,4% BBP beduidend lager dan de voorgaande jaren. De prognoses voor 2019 en 2020 liggen nog lager, met een gemiddelde verwachte groei van 1,2% voor beide jaren. Hoewel bij de start van 2019 de kwartaal groeicijfers van het Verenigd Koninkrijk boven de trend lagen, kan deze stijging mee verklaard worden door het feit dat ondernemers gezien de onzekerheden grotere voorraden aanleggen. Cijfers van het tweede kwartaal tonen een vertraging aan van dit proces, wat leidt tot slechtere projecties voor 2019 in haar geheel. Deze neerwaartse groeiverwachtingen en de daaraan verbonden onzekerheid² zullen

1 Op basis van Hermreg (update juli 2019)

2 Zo wordt er voor het VK een daling in de koopkracht en een lagere investeringsgroei verwacht

gegarandeerd een impact hebben op de Belgische en Vlaamse economie³. Het is ook belangrijk te vermelden dat de onzekere uitkomst van de onderhandelingen tussen het VK en de Europese Unie, maakt dat deze projecties met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden, aangezien deze nog veelal uitgaan van een ongewijzigde situatie in de handelsvoorwaarden.

	REALISATIES				VOORUITZICHTEN							
	2015	2016	2017	2018	EUROPESE COMMISSIE		OECD		IMF		PLANBUREAU	
					2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
BELGIË	1,7	1,5	1,7	1,4	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3
VLAANDEREN	1,9	1,9	2	1,7	x	x	x	x	x	x	1,5	1,5
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	1,6	0,3	0,8	0,9	x	x	x	x	x	x	0,8	0,9
WAALS GEWEST	1,3	1,3	1,6	1,3	x	x	x	x	x	x	1,2	1,2
NEDERLAND	2	2,1	3	2,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,8	1,7	x	x
DUITSLAND	1,5	2,2	2,5	1,5	0,5	1,4	0,7	1,2	0,7	1,7	x	x
FRANKRIJK	1	1,1	2,3	1,6	1,3	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4	x	x
EUROZONE	2	1,9	2,5	1,8	1,2	1,4	1,2	1,4	1,3	1,6	x	x
VK	2,4	1,8	1,8	1,4	1,3	1,3	1,2	1	1,3	1,4	x	x
VS	2,9	1,6	2,2	2,9	x	x	2,8	2,3	2,6	1,9	x	x
JAPAN	1,2	0,6	1,9	0,8	x	x	0,7	0,6	0,9	0,4	x	x
CHINA	6,9	6,7	6,8	6,6	x	x	6,2	6	6,2	6	x	x
INDIA	8	8,2	7,2	7	x	x	7,2	7,4	7	7,2	x	x

Bron: Federaal Planbureau, OECD, IMF en Europese Commissie, samenstelling EWI

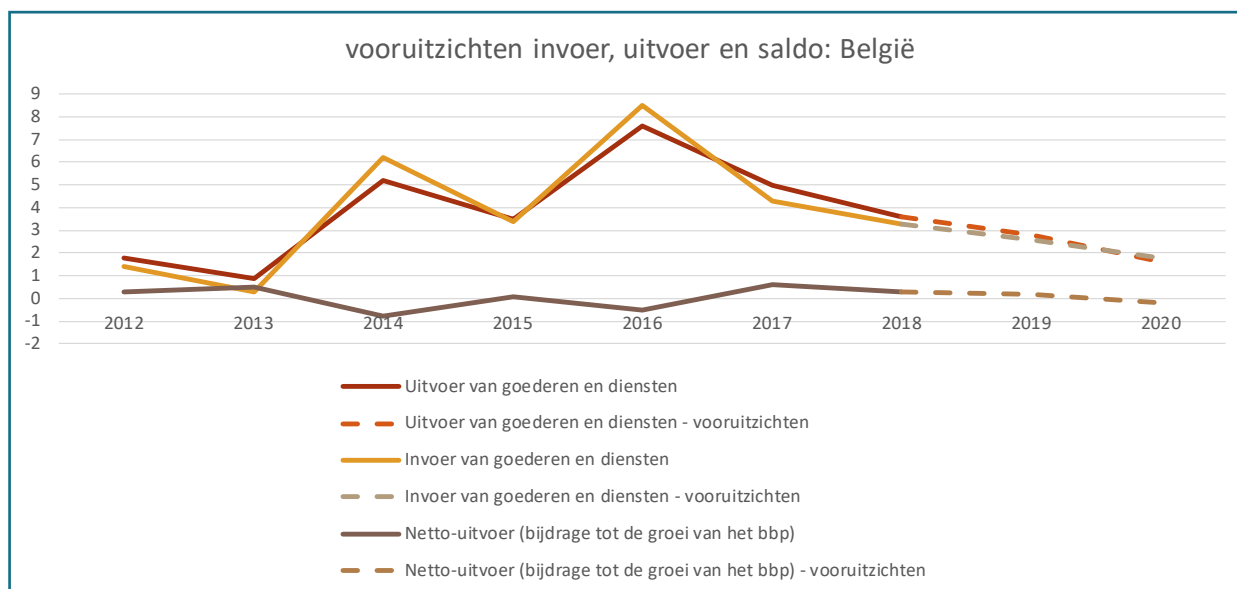
3

Voor meer informatie over de mogelijke gevolgen van de Brexit op de Vlaamse economie en sectoren die hier het hardst onder zouden kunnen lijden, verwijzen we graag door naar de studie: Post-Brexit UK: Handel met het VK onder de loep (FIT (2016))

1.3

RISICO'S VOOR DE VLAAMSE EN BELGISCHE GROEI IN HET UITVOERSALDO

Als kleine en zeer open economie is België en bij verlenging Vlaanderen, zeer gevoelig voor internationale ontwikkelingen. Zoals hierboven reeds aangehaald, zal de Brexit ongetwijfeld een effect hebben op onze toekomstige prestaties, maar het is nog moeilijk in te schatten hoe groot de exacte impact zal zijn. Naast de Brexit, dient ook rekening gehouden te worden met de enorme schuldgroei in China, die mogelijk kan leiden tot een schuldencrisis en een sterkere groeivertraging. De gemiddelde verwachte bbp-groei voor China ligt met 6,1% en 6% voor respectievelijk 2019 en 2020 beduidend lager dan de prestaties van de voorbije jaren. Daarnaast wordt de groei van de werelddeconomie in 2019 en 2020 afgeremd door handelsconflicten en protectionistische maatregelen. De terugval van de wereldhandel kan een aanzienlijke impact hebben op de zeer open economieën binnen de Eurozone en meer specifiek ook Vlaanderen.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB en Federaal Planbureau (2018)

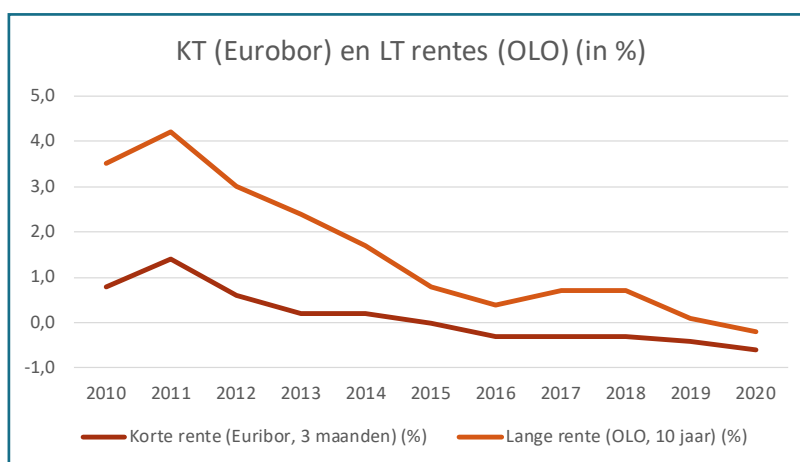
Bovenstaande tendensen ziet men ook terug in de groeiverwachtingen van de in- en uitvoer (bovenstaande grafiek). Zo wordt de Belgische uitvoer geconfronteerd met lagere groeiverwachtingen voor 2019 en 2020, wat zou leiden tot een verslechtering van de bijdrage van het netto uitvoer tot de groei van het BBP van 0.3ppt in 2018, naar 0.2ppt en -0.2ppt in respectievelijk 2019 en 2020.

1.4

EVOLUTIE EN VOORUITZICHTEN KORTE- EN LANGE TERMIJN RENTE

De interbancaire- en lineaire obligatierentevoeten en hun verwachte evolutie, geven een indicatie over de richting waarin de algemene rentevoeten de komende jaren zullen evolueren.

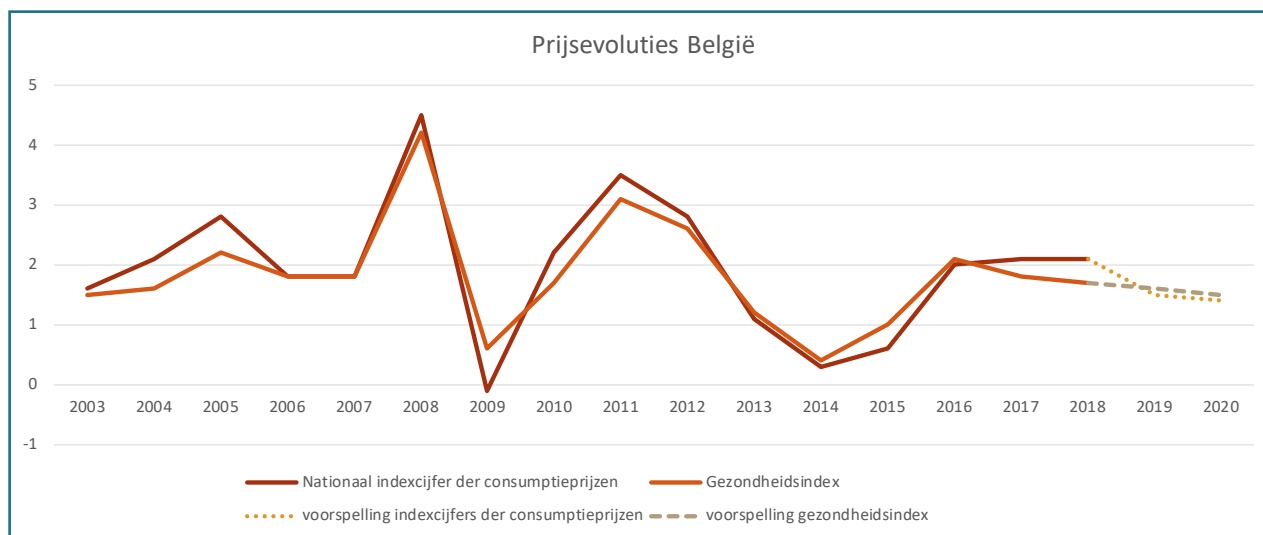
Zoals onderstaande grafiek weergeeft, werd 2016 gekenmerkt door een (lokaal) dieptepunt in zowel de OLO als Euribor rentevoeten. De Euribor (3 maanden) rentevoet werd in 2016 zelfs negatief (tot -0,3%); een niveau dat in 2017 en 2018 aangehouden werd. 2019 werd tot nu toe gekenmerkt door een verdere daling naar -0,4%, een daling die verwacht wordt zich door te zetten tot -0,6% in 2020.

Bron: voorstelling EWI op basis van Euribor-rates.eu en Federaal Planbureau

Niet enkel de KT rente-evolutie kende een dalend verloop, ook van de OLO-rente op 10 jaar wordt verwacht dat deze in 2019 ook sterk onder het niveau van 2017 en 2018 (met 0,7%) zal blijven. Voor 2019 wordt een OLO rentevoet op 10 jaar van 0,1% verwacht, in 2020 zou ook deze negatief uitkomen op -0,2%.

1.5 PRIJSEVOLUTIES

Bron: voorstelling EWI op basis van Federaal Planbureau (2018)

Wanneer naar de Belgische prijsevoluties gekeken wordt, kan gesteld worden dat 2016 gekenmerkt werd door een sterke versnelling van de inflatie, vooral onder impuls van gestegen elektriciteitsprijzen ten gevolge van maatregelen in het Vlaamse Gewest. Wanneer naar de Belgische prijsevoluties gekeken wordt, blijkt 2016 gekenmerkt door een sterke versnelling van de inflatie, vooral onder impuls van gestegen elektriciteitsprijzen ten gevolge van maatregelen in het Vlaamse Gewest. In 2017 koelde de onderliggende inflatie sterk af onder invloed van het verdwijnen van het effect van genomen maatregelen in de index. Maar sterk gestegen olieprijs leidden ertoe dat de totale inflatie voor 2017 uiteindelijk nog uitgekomen is op 2,1%.

Door de stabilisatie van de olieprijs in 2018, gecombineerd met de effecten van het wegvallen van Vlaamse bijdrage aan het Energiefonds, bleef de inflatie in 2018 stabiel op 2,1% .

Sinds 2017 is de groei van de arbeidskosten duidelijk versneld, waardoor zowel in 2019 en 2020 de onderliggende inflatie zou aantrekken. Het opwaartse effect hiervan op het nationaal indexcijfer van de consumptieprijzen is echter beperkter dan de neerwaartse impact van de energieprijzen op de index. De olieprijs in euro zouden dalen, terwijl ook de prijzen voor aardgas en elektriciteit onder hun niveau van 2018 zouden blijven. De inflatie, die in 2018 nog 2,1 % bedroeg, zou daardoor terugvallen tot 1,5 % in 2019 en tot 1,4 % in 2020.

De toename van de gezondheidsindex, die niet wordt beïnvloed door de prijsevolutie van benzine en diesel, zou hierdoor hoger uitkomen dan de evolutie van het nationaal indexcijfer en voor 2019 1,6 % bedragen. Ook in 2020 zou de toename van de gezondheidsindex, met 1,5 % hoger uitkomen dan de inflatie. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex, zou de huidige spilindex voor de overheidsdiensten en sociale uitkeringen (107,20) worden overschreden in januari 2020. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in februari 2020 en de wedden van het overheidspersoneel in maart 2020 met 2% aangepast worden aan de gestegen levensduurte.⁴

4 Voor meer informatie betreffende de prijsevoluties in België en Vlaanderen kan de lezer zich steeds wenden tot het Planbureau (<https://www.plan.be/databases/17-nl-indexcijfer+der+consumptieprijzen+inflatievooruitzichten>) of Statbel (<https://statbel.fgov.be/nl/themas/consumptieprijsindex/consumptieprijsindex>)

2.

GERELATEERDE CONJUNCTUURINDICATOREN GEBASEERD OP PERCEPTIE EN VERWACHTINGEN

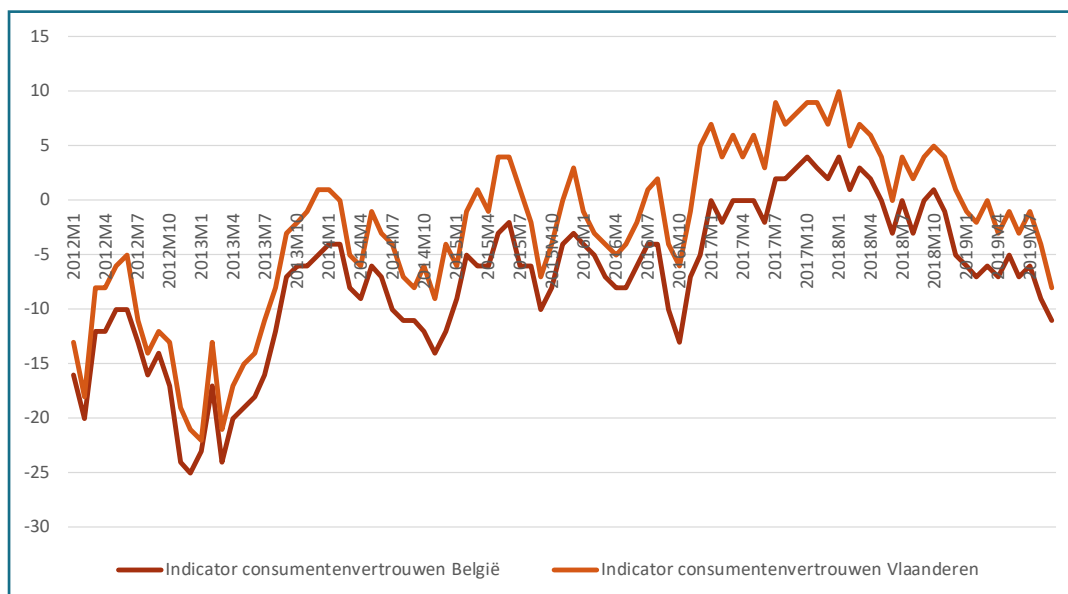
Bovenstaande gegevens en voorspellingen zijn allen gebaseerd op historische data die voorspellende modellen aansturen. In wat volgt komen conjunctuurindicatoren (kort) aan bod gebaseerd op de perceptie, inschattingen en verwachtingen van ondernemingen en de algemene bevolking. Deze indicatoren kunnen met een zekere betrouwbaarheid de algemene richting van de evoluties van de economie voospellen, maar kunnen best in tandem met bovenstaande data geïnterpreteerd worden. Hieronder zal vooral gefocust worden op de tendensen binnen het consumentenvertrouwen, de verwachtingen en inschattingen van de ondernemers wat betreft capaciteitsbenutting en geplande investeringen en op basis van algemene productie indexen.

2.1 EVOLUTIE CONSUMENTENVERTROUWEN EN HAAR VOORNAAMSTE COMPONENTEN

2.1.1 EVOLUTIE VAN HET CONSUMENTENVERTROUWEN VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

De positieve tendens van het consumentenvertrouwen kende in januari 2018 haar hoogste waarde sinds 2012 voor zowel België, als Vlaanderen. 2018 en de eerste 7 maanden van 2019 werden echter gekenmerkt door een dalende trend in het consumentenvertrouwen. De nettoresultaten voor Vlaanderen daalden gedurende heel 2018, maar bleven wel positief om dan bij aanvang van 2019 negatief te worden. De indicator voor het consumentenvertrouwen op Belgisch niveau werd echter al negatief in mei 2018 en bleef rond de 0 schommelen tot en met oktober 2018 om daarna verder te dalen. Hoewel zowel het Belgische als het Vlaamse consumentenvertrouwen een gelijkaardig verloop kennen, blijken de verwachtingen van de gemiddelde Vlaming positiever dan deze van de gemiddelde Belg.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB/EWI

2.1.2 EVOLUTIE VAN DE COMPONENTEN VAN HET CONSUMENTENVERTROUWEN VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

Wanneer naar de componenten van het consumentenvertrouwen gekeken wordt, kan een meer genuanceerd beeld gecreëerd worden. De sub-indicator betreffende de verwachtingen betreffende de werkloosheid geeft aan dat de Vlaamse consument een stijging in de Belgische werkloosheid verwacht, een sentiment dat door de consumenten over heel België gedeeld wordt. Verder ziet de Vlaamse consument de algemene economische situatie in België voor de komende 12 maanden slechter evolueren. Toch ziet de gemiddelde Vlaamse consument de situatie iets minder negatief evolueren dan de gemiddelde Belgische consument. Zowel de gemiddelde Vlaamse consument, als de gemiddelde Belgische ziet de financiële situatie van de gezinnen licht verslechteren in vergelijking met het voorgaande jaar. De Vlaamse consument daarentegen ziet het spaarvermogen van de gezinnen positief evolueren in vergelijking met de voorgaande periode, dit terwijl op het geaggregeerde Belgische niveau de consument de situatie de komende maanden ziet verslechteren.

Hoewel de Vlaming de situatie algemeen iets positiever inschat, kan gesteld worden dat de tendensen over heel België en de verschillende deelstaten, zich in dezelfde neerwaartse richting begeven, wanneer vergeleken wordt met dezelfde periode in het vorige jaar, met uitzondering de voorspelling van het spaarvermogen door de Vlaamse consument.

		EVOLUTIE SEPTEMBER 2018-2019	2018M9	2019M9
Indicator consumentenvertrouwen	België		0	-11
	Vlaanderen		4	-8
Voorspelling economische situatie België voor de komende 12 maanden	België		-1	-22
	Vlaanderen		3	-22
Voorspelling werkloosheid België voor de komende 12 maanden	België		0	18
	Vlaanderen		-4	18
Voorspelling financiële situatie gezinnen voor de komende 12 maanden	België		-2	-4
	Vlaanderen		-1	-2
Voorspelling sparen door huishoudens voor de komende 12 maanden	België		2	-1
	Vlaanderen		7	10

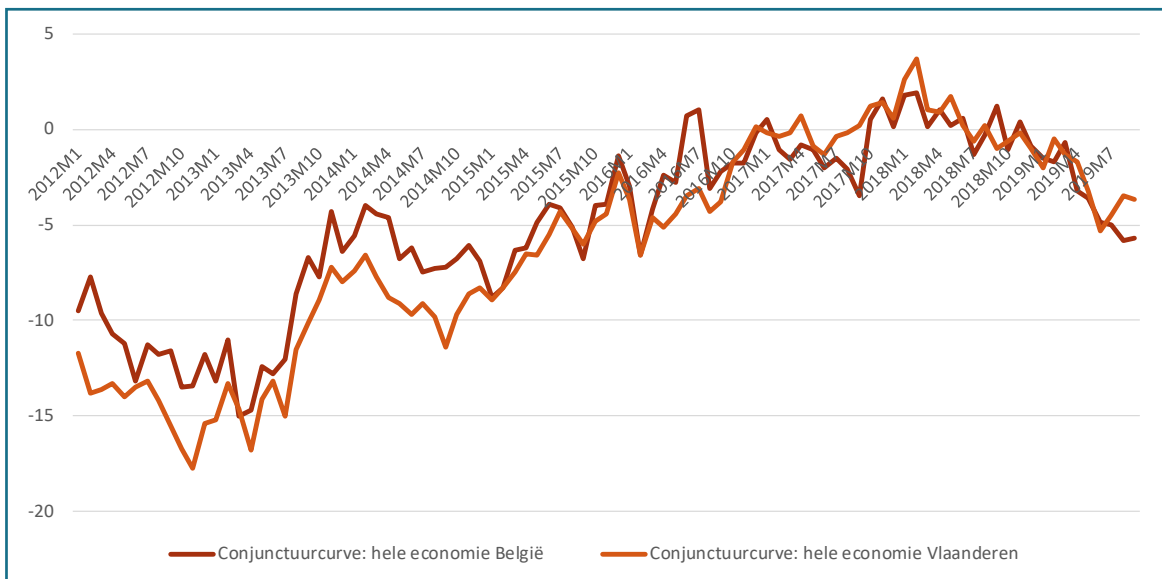
Bron: weergave EWI op basis van NBB

2.2

INDICATOREN VAN DE PRODUCTIE

2.2.1 EVOLUTIE SYNTHETISCHE CONJUNCTUURCURVE VOOR VLAANDEREN EN BELGIË

Kijken we naar de algemene synthetische conjunctuurcurves van Vlaanderen en België, kan geconcludeerd worden dat de positieve evolutie sinds juli 2014, zich in brede termen heeft doorgezet tot in de eerste maanden van 2018, waarna er gesproken kan worden van een duidelijke terugval. Hoewel de netto-percentages doorheen de eerste 3 trimesters van 2018 nog steeds hoofdzakelijk positief waren, werden deze eind 2018 negatief en bleven dalen tot op heden. Dit kan mogelijk een indicatie zijn dat de periode van hoogconjunctuur zijn maximum bereikt heeft in 2018.

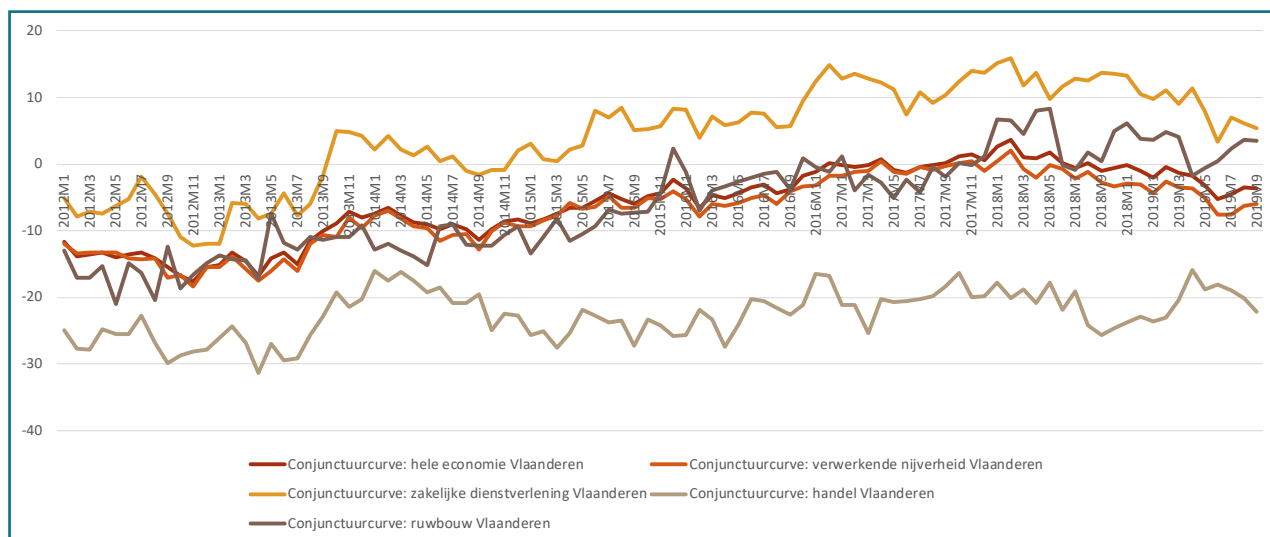

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

2.2.2 EVOLUTIE SYNTHETISCHE CONJUNCTUURCURVE VOOR DE VLAAMSE DEELSECTOREN

Wanneer we in een volgende stap ons focussen op de verschillende deelsectoren binnen Vlaanderen merken we een gelijkaardige trend op als bij de algemene synthetisch curve. De uitgesproken positieve trend voor de verwerkende nijverheid, sinds het lokaal dieptepunt in de 2de helft van 2014, zette zich door in 2017 en leidde begin 2018 tot (licht) positieve netto-percentages om daarna opnieuw te dalen.

De netto-percentages⁵ binnen de zakelijke dienstensectoren kennen, in tegenstelling tot de andere beschouwde sectoren, al meer dan 5 jaar onafgebroken positieve waarden. Op basis van de laatste trenddata en de seizoengezuiverde reeks blijkt de netto inschatting binnen de dienstensector nog steeds positief, maar deze wordt sinds begin 2018 ook gekenmerkt door een dalende trend.

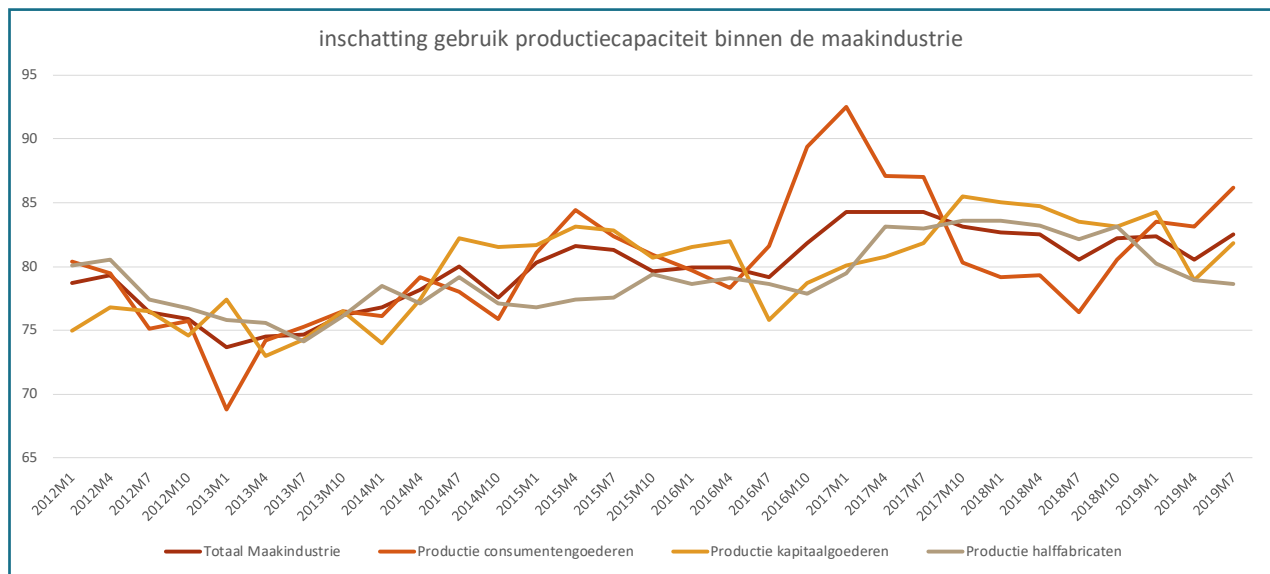

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

5 Verschil tussen positieve en negatieve antwoorden

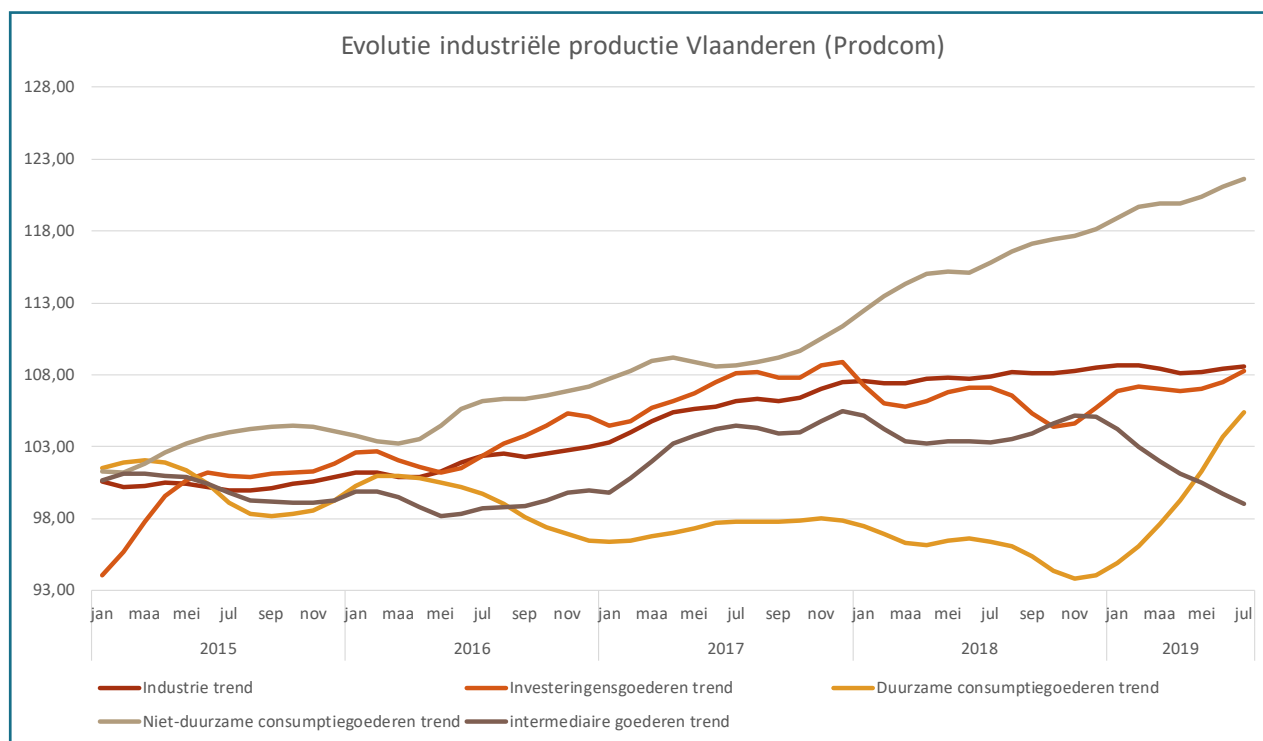
Hoewel de handel gekenmerkt wordt door lage getalwaarden in Vlaanderen en relatief grote KT-verschillen in de indicator, kan op basis van de evolutie wel gesteld worden dat de licht positieve evolutie uit 2016, zich ook in 2017 en de eerste maanden van 2018 heeft verdergezet. Na een periode van relatieve stabilisering, gevolgd door een lichte stijging in het eerste kwartaal van 2019, kenden de netto-percentages vanaf april 2019 een negatief verloop.

De indicator van de ruwbouw⁶ volgde de tweede helft van 2017 de positieve tendens van de algemene synthetische conjunctuurcurve van Vlaanderen en zette deze positieve evolutie door tot mei 2018, gevolgd door een sterke terugval van de indicator in het derde trimester van 2018 om nadien terug licht te stijgen in het laatste trimester van 2018. In 2019 kende deze indicator een grillig verloop, met netto-percentages rond of boven het nulpunt.

Bron: voorstelling EWI op basis van NBB

6 Deze indicator werd niet in vorige conjunctuuranalyse opgenomen

Bron: voorstelling EWI op basis van Prodcou (Statistics Belgium) en NBB (2018)

2.2.3 INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN VLAANDEREN EN BEZETTING VAN DE PRODUCTIECAPACITEIT

De inschatting van het gebruik van de productiecapaciteit kan een indicator zijn voor het verloop van de toekomstige investeringen. De productiecapaciteit voor de productie van consumptiegoederen liep bij de start van 2017 tegen de grens aan, maar stabiliseerde zich rond de 87% in de eerste twee kwartalen van 2017, om daarna verder te dalen naar 79% in het eerste kwartaal van 2018. Deze daling zette zich voort de 2 volgende trimesters en bevond zich in juli 2018 op 76,4% om dan opnieuw toe te nemen tot 86,2% in juli 2019. De algemene bezetting van de productiecapaciteit binnen de rest van de industrie was gedurende 2018 redelijk stabiel, om begin 2019 opnieuw licht toe te nemen voor kapitaalgoederen en het totaal van de maakindustrie. De bezetting van de productiecapaciteit voor halffabricaten kende echter een dalende trend tot 78,6% in juli 2019.

Wanneer in iets meer detail gekeken wordt naar de gerealiseerde industriële productie (op basis van prodcom) kunnen we concluderen dat in de eerste helft van 2019 een licht stijging voordeed in de productie van investeringsgoederen en de algemene industriële productie, een uitgesproken stijging voor zowel duurzame, als niet duurzame consumptiegoederen, wat voor de productie van duurzame consumptiegoederen een trendbreuk betekend. Er is sprake van een duidelijke terugval in de productie van intermediaire goederen.

CONCLUSIE

Algemeen kan gesteld worden dat Vlaanderen, hoewel met matige groeiverwachtingen van 1,5% voor zowel 2019 en 2020, nog relatief goed presteert in vergelijking met de andere deelstaten, met de ons omliggende landen en de Eurozone in haar geheel. Voor wat betreft de vooruitzichten over de KT- en LT-rente zien we dat de Euribor (3 maanden) verwacht wordt om eind 2019 in vergelijking met 2018 op een licht lager niveau van -0,4% te eindigen, met een verwachte daling naar -0,6% in 2020. Het huidige jaar wordt gekenmerkt door een daling van de LT-rente (aan de hand van de OLO-rente op 10 jaar) tot haar laagste niveau in 10 jaar van 0,1%, met een verdere verwachte daling naar -0,2% in 2020. Dit is een indicatie dat de (middellange) termijnfinanciering van de overheid mogelijk goedkoper zal worden, in vergelijking met de voorgaande jaren.

De inflatie (index der consumptieprijzen) in 2019 zal met 1,5% op een lager niveau uitkomen in vergelijking met de voorgaande jaren en er wordt verwacht dat deze voor 2020 op 1,4% zal uitkomen. Deze daling zal zich vooral voordoen onder impuls van een daling van de olieprijs, die een stijging van de arbeidskosten meer dan compenseert. Overeenkomstig de maandvooruitzichten voor de gezondheidsindex, zou de huidige spilindex voor de overheidsbedrijven en sociale uitkeringen (107,20) worden overschreden in januari 2020. Als gevolg daarvan zouden de sociale uitkeringen in februari 2020 en de bedragen van het overheidspersoneel in maart 2020 met 2% aangepast worden aan de gestegen levensduur.

Bovenstaande informatie, aangevuld met aan de conjunctuur gerelateerde indicatoren, bevestigt bovenstaand beeld. Zo werd de indicator van het consumentenvertrouwen in Vlaanderen begin 2019 negatief en bleef deze de gehele periode dalen, net als de meeste componenten van deze indicator. Zo zijn de verwachtingen voor de komende 12 maanden uitgesproken negatiever dan een jaar geleden, dit voor zowel de algemene economische situatie, als de financiële situatie van de Belgische gezinnen. Ook de Vlaamse bedrijfsleiders schatten de huidige economische situatie minder positief in, net als de evolutie in de komende maanden.

De huidige economische situatie in Vlaanderen is nog steeds als positief in te schatten, zeker in vergelijking met de ons omliggende landen en de andere Belgische regio's, maar bovenstaande evoluties doen vermoeden dat we mogelijk aan de (lokale) top van hoogconjunctuur aangekomen zijn en er zijn duidelijke indicaties naar een mogelijke terugval van de economische prestaties in de komende periode. Zo blijkt er vooral een terugval te zijn in de productie van halffabricaten (intermediaire goederen). Signalen van een conjuncturele terugloop tonen zich meestal eerst in deze sector, om vervolgens door te sijpelen naar de investeringsgoederen en nog later naar de productie van consumptiegoederen.

Niet alle invloeden op de toekomstige economische prestaties zijn in cijfers uit te drukken. Zo zijn er nog vele onzekerheden die de economie negatief kunnen beïnvloeden. Zo zullen afhankelijk van hun afloop of verdere evolutie, zaken zoals de Brexit, de Chinese schuldgroei, de wisselkoersevolutie van de euro, geopolitieke tendensen, evoluties op de financiële markten en potentiële handelsconflicten, een effect hebben op de toekomstige economische prestaties van Vlaanderen. Dit maakt dat voorspellingen over de richting en evolutie van de Vlaamse economie met enige voorzichtigheid benaderd moeten worden. Vlaanderen is dan ook een kleine open economie, die voor zijn prestaties zeer hard beïnvloed wordt door evoluties in de wereldeconomie.

Departement
Economie, Wetenschap & Innovatie
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel
info@ewi.vlaanderen.be
www.ewi-vlaanderen.be